

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra ekonomiky

Teze bakalářské práce

Zahraníční obchod a jeho determinanty

Tomáš Kavalír

© 2015 ČZU v Praze

1. Souhrn

Práce se zabývá problematikou zahraničního obchodu České republiky a jeho determinant. V teoretické části práce jsou vymezeny základní ekonomické teorie a je vysvětlen význam zahraničního obchodu v národním hospodářství. Dále je podrobně popsán model IS-LM a je vymezen význam tarifních a netarifních opatření včetně problematiky měnových kurzů. Empirická část práce se zabývá analýzou zahraničního obchodu a jeho základních determinant v letech 2000 až 2013, s využitím indexní a regresní a korelační analýzy. Z regresní analýzy plyne, že je statisticky významná závislost mezi HDP a importem/exportem. Z indexní analýzy plyne, že se zahraniční obchod České republiky za sledované období vyvíjel pozitivně a největší část exportu je vyvážena do zemí EU. Obchodní bilance je dlouhodobě kladná a její rozdíl je každým rokem vyšší. Největší nárůst exportu následoval po roce 2004, kdy Česká republika vstoupila do EU. Naopak největší pokles importu i exportu byl zaznamenán v roce 2009, který byl velmi ovlivněn hospodářskou krizí.

Klíčová slova: Zahraniční obchod, import, export, platební bilance, HDP, monetární politika, fiskální politika

2. Úvod

Zahraniční obchod je jednou z nejdůležitějších součástí národních ekonomik všech zemí. To platí především pro exportně založené otevřené ekonomiky, kterou Česká republika bez pochyby je. Česká republika je průmyslově založená země, ale pokud by nemohla dovážet suroviny pro energetický průmysl, pak by určitě nemohla ani vyrábět a exportovat na takové úrovni, na jaké je tomu teď.

Jelikož je zahraniční obchod podstatnou součástí národní ekonomiky, je nutné provádět jeho analýzu. Analýza je důležitá jednak pro sledování a zhodnocení vývoje zahraničního obchodu v čase, ale především pro určení hlavních determinant. Vývoj zahraničního obchodu můžeme vysvětlit pouze za předpokladu, že víme, které determinanty ho ovlivňují.

3. Metodika a cíl práce

Cíl práce

Cílem práce je zpracovat analýzu vývoje zahraničního obchodu České republiky v letech 2000 až 2013 za účelem zjištění vývojových trendů a hlavních determinant z různých hledisek a jejich následné využití pro celkové zhodnocení zahraničního obchodu České republiky. Zahraniční obchod je analyzován z hlediska komoditní a teritoriální struktury a platební bilance.

Metodika práce

Literární rešerše je zpracována na základě studia odborné literatury. V její první části jsou popsány hlavní ekonomické teorie od merkantilismu až po monetarismus. Dále je v práci představen model IS-LM, kde jsou vysvětleny nejdříve jednotlivé křivky a jejich změny a následně jsou popsány účinky fiskální a monetární politiky právě na tento model. Část literární rešerše se také věnuje platební bilanci a jejím jednotlivým položkám. Konec teoretické části patří problematice měnových kurzů.

Empirická část práce se zabývá analýzou zahraničního obchodu České republiky v letech 2004 – 2013. Analýza využívá několika metod, mezi které patří základní elementární charakteristiky analýzy časových řad, indexní analýza nebo regresní a korelační analýza.

V empirické části práce jsou využívána data z internetových zdrojů. Konkrétně ze serverů Českého statistického úřadu (www.czso.cz), České národní banky (www.cnb.cz) a oficiálního serveru pro podnikání a export (www.businessinfo.cz).

4. Závěr

Cílem práce bylo zpracovat analýzu zahraničního obchodu České republiky v letech 2000 až 2013 za účelem zjištění vývojových trendů zahraničního obchodu České republiky z hlediska komoditní a teritoriální struktury či z hlediska platební bilance.

Za sledované období byl zahraniční obchod ČR ovlivněn několika faktory. Nejdůležitějšími z nich byl vstup ČR do EU v roce 2004 a potom hospodářská krize v roce 2009. Zatímco vstup do EU v roce 2004 měl pro zahraniční obchod ČR kladný dopad, který ovlivnil například i výši HDP, pak hospodářská krize v roce 2009 měla naopak dopad negativní. Celá ekonomika se zpomalila a došlo k poklesu jak importu a exportu, tak pochopitelně také k poklesu HDP.

Zahraníční obchod ČR vykazoval v prvních 5 letech sledovaného období zápornou obchodní bilanci, tento fakt se změnil až v roce 2004, kdy byl historicky poprvé rozdíl zahraničního obchodu ČR kladný, v tu dobu činil 38,62 miliard Kč. V dalších letech vykazuje zahraniční obchod především nárůst exportu, takže bilance zahraničního obchodu stále roste. V roce 2013 byl export nad importem již o 351 miliard Kč, což je skoro desetinásobek hodnoty z roku 2004.

Z teritoriálního hlediska je zahraniční obchod ČR tvořen především zeměmi EU. U importu země EU tvoří zhruba 50 %, u exportu tomu bylo v roce 2013 až 80 %. Tyto čísla jsou dána především blízkostí zemí a absencí nákladů, které jsou běžné při obchodu se zeměmi mimo EU, jako například clo. Zahraniční obchod ČR se zeměmi mimo EU ovlivňuje nepříjemný fakt. Jeho bilance je dlouhodobě záporná. Za celé sledované období dosahuje zahraniční obchod schodku, který v absolutních číslech stále narůstá. Je to určitě fakt, na který by se měl zahraniční obchod ČR zaměřit.

ČR je především průmyslově založená země, toto tvrzení podkládá komoditní skladba zahraničního obchodu. Kdy právě stroje a dopravní prostředky vládnou jak zboží vyváženému, tak zboží dováženému. Další velice významnou komoditou pro oba směry zahraničního obchodu ČR jsou tržní výrobky tříděné podle materiálu. Zápornou bilanci mají především dvě skupiny komodit a to chemikálie a příbuzné výrobky, j.n. a skupina minerálních paliv, maziv a příbuzných materiálů. Dohromady tyto dvě skupiny vykazovaly v roce 2013 schodek 315 miliard Kč.

Do budoucna by se Česká republika měla zaměřit především na expanzi mimo EU. Měla by se pokusit eliminovat saldo, které je momentálně u zahraničního obchodu se zeměmi mimo EU. Navýšení exportu do zbytku světa by zároveň znamenalo do jisté míry alespoň částečné

omezení závislosti na zahraničním obchodu se zeměmi EU. Také by bylo dobré omezit import u komodit, které je Česká republika schopna sama produkovat. Především se jedná o zemědělskou produkci. Zemědělství je v České republice na dobré úrovni a určitě by dokázalo zastoupit značnou část importovaných komodit z tohoto odvětví.

5. Seznam použité literatury

GOWLAND, David. Makroekonomie. 1.vyd. Překlad Miloslav Šálek. Praha: Victoria Publishing, 1995, 238 s. Expert (Grada). ISBN 80-858-6522-X.

JUREČKA, Václav. Makroekonomie. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2013, 342 s. Expert (Grada). ISBN 978-802-4743-868.

SOUKUP, Alexandr. Mezinárodní ekonomie: teorie a praxe. Vyd. 1. Překlad Miloslav Šálek. Praha: Eurolex Bohemia, 2005, 293. Expert (Grada). ISBN 80-868-6182-1.